

РОЛЬ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ЛІКАРНЯНА КАСА ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ» В ПОКРАЩЕННІ ДОСТУПНОСТІ ТА ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ

Гришук С. М.

кандидат медичних наук, доцент

доцент кафедри «Технології медичної діагностики та лікування.

Громадське здоров'я»

(Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради, Україна)

доцент кафедри медико-біологічних дисциплін

(Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна)

ORCID: 0000-0002-5553-8110

***Abstract.** In all developed countries of the world, people's funds are raised to improve the functioning of the health care sector. In Ukraine, one of the forms of solidarity participation of citizens in the co-payment of costs for medical care has become hospital funds. Among them, the most powerful is the "Hospital Fund of Zhytomyr Region", which has been operating since 2000, unites almost 17% of the population of Zhytomyr Region, its activities have improved the availability of medical care for citizens and the quality of its provision.*

***Анотація.** В усіх розвинених державах світу для поліпшення функціонування галузі охорони здоров'я залучаються кошти населення. В Україні однією з форм солідарної участі громадян у співоплаті витрат на медичну допомогу стали лікарняні каси. Серед них найбільш потужною є «Лікарняна каса Житомирської області», яка функціонує з 2000 року, об'єднує майже 17 % населення Житомищини, її діяльність покращила доступність медичної допомоги для громадян та якість її надання.*

***Key words:** hospital fund, medical aid, financing, quality*

***Ключові слова:** лікарняна каса, медична допомога, фінансування, якість*

Актуальність проблеми. Незважаючи на поступове зростання фінансування галузі охорони здоров'я України та зміну підходів до його проведення (розділення «замовника» і «постачальника» медичних послуг, оплата за фактично проведене лікування), у багатьох випадках пацієнти у закладах охорони здоров'я продовжують самостійно здійснювати оплату вартості окремих медичних послуг чи лікарських засобів, які не передбачені «Програмою медичних гарантій» [1] або відсутні у лікарнях через різні причини. У зв'язку з цим, враховуючи поточну ситуацію в Україні, важливим напрямком покращення доступності діагностики та лікування громадян є соціально адаптовані і економічно раціональні форми залучення додаткових коштів для фінансування галузі охорони здоров'я, до яких варто віднести солідарну участь населення у співоплаті витрат на медичну допомогу у формі лікарняних кас. Діяльність лікарняних кас дає можливість вирішити одне з основних завдань галузі — забезпечити доступність тих видів медичної допомоги, які недостатньо фінансуються державою, збільшити обсяг та якість

необхідних для населення медичних послуг та забезпечити належний контроль за їх наданням. В умовах реформування охорони здоров'я розвиток суспільно-солідарної системи, що спирається на принципи добровільного страхування у формі лікарняних кас, є достатньо актуальним, адже лікарняна каса виступає як додатковий суб'єкт фінансування, який не залежить від держави та бюджетного процесу. Лікарняні каси доцільно розглядати як один із напрямків соціального захисту населення територіальних громад та залучення додаткових позабюджетних коштів у галузь охорони здоров'я на регіональному рівні [2].

Система лікарняних кас в Україні виникла з 2000 року як реакція населення на обмежені можливості державного фінансування щодо забезпечення якісної та доступної медичної допомоги. Метою їх створення було і є залучення коштів населення на добровільній основі для забезпечення членів лікарняних кас медикаментами для надання амбулаторної допомоги, лікування в умовах стаціонару, проведення діагностичних та інструментальних обстежень. За кошти лікарняних кас залежно від статутних завдань можуть лікуватися інші категорії населення, а також надаватися безповоротна фінансова допомога закладам охорони здоров'я для покращення їх матеріально-технічного стану. Найпотужнішою серед таких організацій в Україні вважається «Лікарняна каса Житомирської області», яка функціонує з 2000 року і об'єднує майже 200 тисяч осіб, що складає 17 % від населення Житомирщини [3].

Мета дослідження: визначити значення діяльності «Лікарняної каси Житомирської області» в контексті покращення доступності і якості медичних послуг для населення області.

Матеріали та методи. Дослідження проводилося з використанням інформації, наведеної в щорічних звітах щодо діяльності ЛК, які розміщувалися на сайті організації [4]. Використовувалися методи: бібліосемантичний та метод описової статистики.

Результати дослідження. Для набуття прав члена благодійної організації «Лікарняна каса Житомирської області» (ЛК) та можливості отримання допомоги громадяни сплачують щомісячний внесок, який станом на 01.10.2022 року становить 60 грн. Отримані кошти направляються на забезпечення благодійних програм ЛК, які включають:

1. стаціонарне лікування – оплата ліків, виробів медичного призначення, реактивів, рентгенплівки, витратних матеріалів (ЛК надає майже 600 найменувань медикаментів для лікарень у вигляді безповоротної допомоги);

2. амбулаторне лікування (на первинному та спеціалізованому рівнях) – можливість лікарю виписати рецепт члену ЛК для лікування понад 200 діагнозів та безоплатного отримання понад 300 найменувань ліків (ЛК оплачує аптекам ліки, які член ЛК отримує за рецептами лікарів);

3. лабораторні обстеження – ЛК оплачує проведення майже 70 видів лабораторних обстежень (в т.ч. визначення рівня гормонів щитоподібної залози, онкомаркерів, ліпідограми, коагулограми); здійснюється оплата вартості лабораторних та інструментальних обстежень в приватних закладах

(повна або часткова) забезпечення комунальних підприємств необхідними реактивами та витратними матеріалами для проведення обстежень;

4. інструментальні обстеження – ЛК забезпечує необхідними розхідними матеріалами для інструментальних обстежень в комунальних підприємствах та здійснює оплату частини їх вартості у приватних медзакладах;

5. благодійна допомога медичним закладам для покращення їх матеріально-технічного стану в частині медичного обладнання, медичний супровід дітей-сиріт та окремих категорій населення.

Надзвичайно важливим є те, що громадяни, які перебувають в ЛК, мають можливість за кошти організації отримувати медичну допомогу без обмеження розміру витрат та кількості звернень (в межах регламентуючих положень) незалежно від віку та стану здоров'я (подібні обмеження мають місце в більшості страхових компаній, що займаються медичним страхуванням).

ЛК стала суттєвим джерелом позабюджетного фінансування галузі охорони здоров'я Житомирщини. Лише протягом 2017-2021 років ЛК витратила на забезпечення благодійних програм 289,2 млн грн (2017 рік -57,2 млн грн, 2018 - 63,6 млн грн, 2019 - 63,1 млн грн, 2020 – 51,0 млн грн, 2021 - 54,3 млн грн). Скорочення витрат у 2020-2021 роках пов'язано з пандемією COVID-19, в результаті якої відбулося зменшення кількості звернень громадян до медичних закладів, особливо в частині стаціонарної (госпітальної допомоги). Тому керівництвом ЛК було проведено переорієнтування на розширення фінансування амбулаторної допомоги членам ЛК - збільшені перелік та розмір оплати за проведення лабораторних та інструментальних досліджень у комунальних та приватних медичних закладах, а також розширені переліки діагнозів та лікарських засобів, за які ЛК оплачує аптечним закладам. Також у зв'язку із зростанням кількості звернень членів ЛК до приватних медичних закладів ЛК стала компенсувати частину витрат у розмірі до 6000 грн у випадку проведення оперативних втручань. У результаті цього у 2021 році частка витрат на «стаціонарну» допомогу в структурі видатків склала 50 % (27,1 млн грн), тоді як у 2017 році цей показник становив 77 % (44,3 млн грн).

Розміри фінансування ЛК за наведеними напрямками протягом 2017-2021 років наведені на рис. 1.

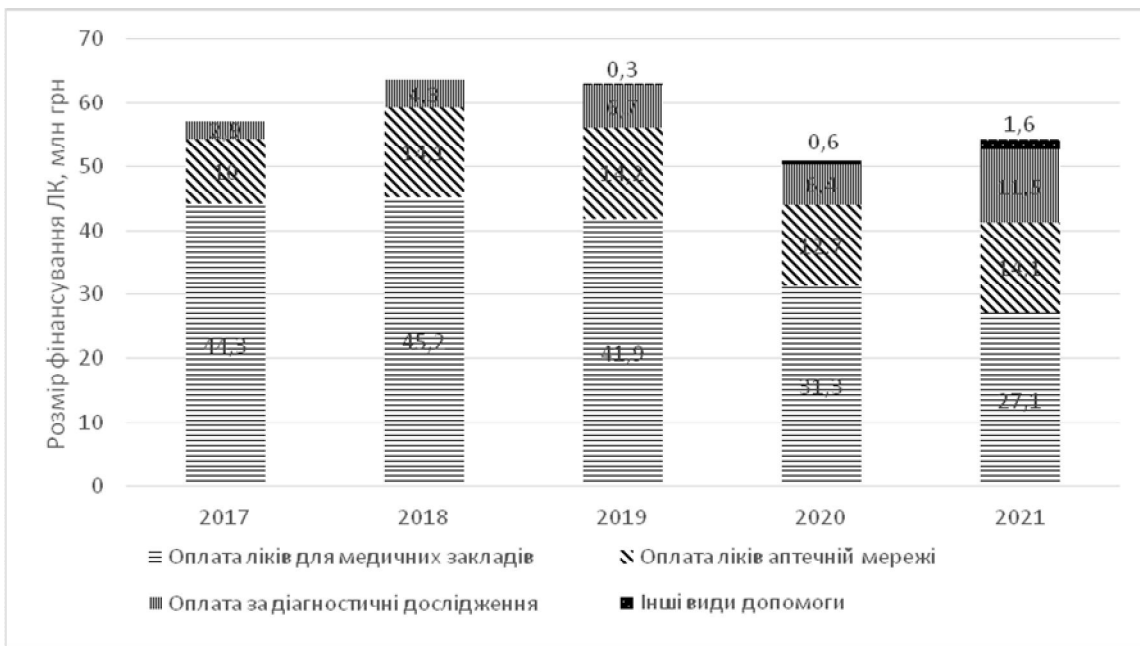

Рис. 1. Структура та розміри витрат благодійної організації «Лікарняна каса Житомирської області» за основними напрямками протягом 2017-2021 років, млн грн.

За час діяльності ЛК загальна кількість випадків всіх видів надання медичної допомоги, лабораторних та інструментальних обстежень з використанням коштів організації становила понад 6,3 млн. Їх динаміка наведена на рис. 2.

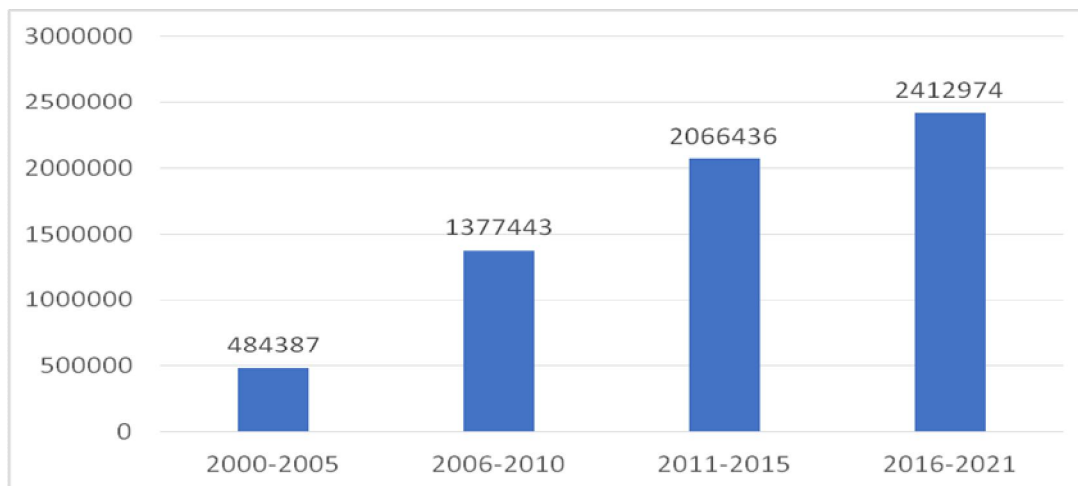

Рис. 2. Кількість випадків надання медичної допомоги за рахунок ЛК протягом 2000-2021 років

Багаторічна успішна діяльність ЛК була б неможливою без наявності автоматизована система управління ресурсами організації в частині оцінки якості медичної допомоги. Використання інформаційних технологій щодо обліку лікарських засобів та виробів медичного призначення дає можливість аналізувати відповідність лікарських призначень протоколам лікування (показник дотримання становить 94 %), проводити різні види фармакоеконічного аналізу використання медикаментів, визначати та порівнювати середні затрат на лікування за нозологічними формами.

Представниками ЛК постійно в телефонному режимі проводиться інформаційна підтримка членів ЛК, які отримують лікування, визначається оцінка їх задоволеності обсягом отриманого за рахунок організації медикаментозного забезпечення.

З початком війни значна кількість членів організації тимчасово покинула територію Житомирщини, проте ЛК продовжує в повній мірі виконувати свої статутні завдання. З перших днів було прийнято рішення надавати ліки, закуплені за кошти організації, для медичної допомоги всім категоріям осіб, які в той час перебували в закладах охорони здоров'я Житомирської області. Загальна вартість медикаментів, які знаходилися в лікарнях і були закуплені за рахунок ЛК, становила майже 4 млн грн, і це стало значною допомогою для медичних закладів, адже була припинена робота аптечних пунктів та доставка ліків. На частині території Житомирщини велися активні бойові дії, була значна кількість внутрішньо переміщених осіб, які потребували лікування, виникли проблеми з логістикою ліків до медичних закладів, тому допомога ЛК була досить актуальною.

Керівництвом ЛК проводяться заходи щодо максимального забезпечення ліками наших захисників та інших категорій осіб, які цього потребують. Здійснюється закупівля медикаментів та виробів медичного призначення за замовленнями військових госпіталів та медичних підрозділів ЗСУ, місцевої територіальної оборони, комплектування необхідними засобами аптек для військових. Заклади охорони здоров'я області постійно забезпечуються необхідними засобами для лікування переміщених осіб, поранених чи травмованих військових. Протягом лютого-червня 2022р. загальні витрати ЛК на оплату за ліки та вироби медичного призначення становили понад 20 млн грн.

Висновки: досвід «Лікарняної каси Житомирської області» доводить, що її діяльність значною мірою покращує доступність і якість медичних послуг та в сучасних умовах є оптимальною формою солідарної участі населення у фінансуванні галузі охорони здоров'я на регіональному (обласному) рівні.

Список літератури:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1440 Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2022 році. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2021-%D0%BF#Text>
2. *Парій В. Д.* Досвід співучасті населення у фінансуванні медичних послуг / В. Д. Парій, В. С. Мишківський, С. М. Грищук // Матеріали IV з'їзду спеціалістів з соціальної медицини та організаторів охорони здоров'я. – Житомир, 2008 р. - Том 2. – С. 166-167.
3. *Парій В. Д.* Діяльність лікарняних кас у спектрі реформування системи охорони здоров'я в Україні / В. Д. Парій // Україна. Здоров'я нації. - 2012. - № 4.- С. 123-126.
4. Звіти про діяльність благодійної організації «Лікарняна каса Житомирської області». Режим доступу: <https://likkasa.com.ua/category/zvit-pro-diyalnist-organizatsiyi/>